

Lausuntoluonnos/ kommentit lähinnä Tampereen seudun työväenopiston ja vapaan sivistystyön näkökulmasta katsottuna

Kohtaan Yleiset kommentit sanastosta:

Jatkuvan oppimisen sanaston määrittely on erittäin hyvä ja tarpeellinen hanke koulutukseen ja oppimiseen liittyvien käsitteiden käytön yhdenmukaistamiseksi. Luonnoksessa esitetyt suositukset suomenkielisistä termeistä sekä käsitteiden välisistä suhteista ovat selkeitä ja hyvin havainnollisesti esitetty. Sanasto antaa hyvän pohjan jatkossa hankkeen tavoitteen mukaisesti myös eri hallinnonalojen vuoropuheluun sekä eri toimijoiden yhteistyöhön. Monista ansioistaan huolimatta käsitteiden käsittelyssä ja esimerkeissä ei ole saavutettu täysin samanarvoista mainintaa eri koulutusmuotojen kesken mm. esimerkkien käytössä. Luonnoksen kantava näkökulma koulutukseen ja oppimiseen on vahvasti työelämälähtöinen, kun taas nykyisen oppimiskäsityksen ja uudistetun lainsäädännönkin myötä todellisuudessa painotetaan entistäkin enemmän ei formaalin oppimisen merkitystä. Tämän näkökulman ristiriitaa olisi syytä vielä tarkastella kokonaisuutena.

6 Markkinaehtoinen koulutustoiminta (s. 9)

Toimijat, jotka harjoittavat koulutuslainsäädännössä säänneltyä koulutustoimintaa, voivat harjoittaa myös markkinaehtoista koulutustoimintaa; esimerkiksi korkeakoulujen (1) täydennyskoulutus.

Kommentti:

Sanaston huomautuksessa nostetaan esimerkiksi korkeakoulujen täydennyskoulutus. Kyse on vain esimerkistä, mutta se luo myös mielikuvaa oppilaitoksista ja oppilaitoskentästä. Siten olisi yhtälailla perusteltua saada esille myös vapaan sivistystyön myyntipalvelukurssit ja -koulutukset, koska niillä on joillekin oppilaitoksille todella suuri merkitys.

7 Koulutus s. 12

Tutkintotavoitteisuuden mukaan koulutus(1) voidaan jakaa tutkintoon johtavaan koulutukseen, tutkintoon valmistavaan koulutukseen ja koulutukseen, joka ei johda eikä valmista tutkintoon.

Kommentti:

Vaikka koulutus ei johda tutkintoon, voidaan vapaan sivistystyön puolella suoritettuja osaamisperusteisia ja E-perusteisiin vietyjä kursseja merkitä Koski-tietokantaan (08/2021 voimaantullut lainsäädäntö). Tämä mahdollistaa yksilön osaamisen esille tuomisen laajemmin ja esimerkiksi opintojen myöhemmän tunnustamisen osaksi suoritettavaa tutkintoa. Vapaan sivistystyön Koski-kelpoisten kurssien laajuus ilmoitetaan opintopisteinä.

Tässä kohtaa esimerkkiluettelossa olisi toivottavaa mainita myös vapaan sivistystyön koulutus ja taiteen perusopetus. Kansalaisopiston kurssi vastaa yksittäisenä aihepiirikokonaisuutena opintojakso -käsitettä. Näin ollen teksti kuuluisi esim. seuraavasti:

Koulutukset voivat olla... Esimerkkejä tutkintoon johtamattomista koulutuksista... avoimena yliopisto-opetuksena tai vapaana sivistystyönä tarjottava opintojakso, ammatillisen koulutuksen valmentava koulutus, korkeakoulun erikoistumiskoulutus, perusopetuksen lisäopetus ja taiteen perusopetuksen opinnot.

Käsittekaavio 2 s. 14

Kaaviossa aikuiskoulutus on esitetty vain osana koulutuslajin mukaista lajittelua ja sen tiukka määrittely ja kytkentä työelämän vaiheisiin rajaa esim. vapaan sivistystyön koulutuksen ja kurssit aikuiskoulutuksen ulkopuolelle. Suomalaisessa koulutusjärjestelmässä kuitenkin kansalaisopistot ovat ja ovat olleet merkittävin aikuiskoulutusmuoto, vaikkakin opistot enenevässä määrin kohdentavat opintoja kaikenikäisille. Kaavion viivoitus ei myöskään esitä koulutusmuotojen yhteyttä aikuiskoulutukseen.

14 Kotoutumiskoulutus; aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus s. 17

Kotoutumiskoulutus järjestetään pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena.

Kommentti: Vapaa sivistystyö järjestää aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutusta, joka kuuluu myös aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen. Kohderyhmään kuuluu myös työvoiman ulkopuolella olevia maahanmuuttajia.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa maahanmuuttajien koulutus voidaan jaotella kotoutumiskoulutukseen, joka voi olla myös omaehtoista, ja yleisemmin kotoutumista tukevaan kotouttavaan koulutukseen, jossa vapaan sivistystyön oppilaitokset järjestävät vapaan sivistystyön koulutusta, joka voi olla erityisesti maahanmuuttajille suunnattua tai yleistä, kaikille avointa koulutusta. Yleisessä vapaan sivistystyön koulutuksessa maahanmuuttajat ja kantaväestö kohtaavat keskenään vertaisina oppijoina. Kummallakin viimeksi mainitulla koulutusmuodolla on kotoutumista edistävä merkitys. (Saloheimo 2016, 8)

Ehdotus: *Kotoutumiskoulutuksen kielellisenä tavoitteena on, että henkilö saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan peruskielitaidon.* Koulutukseen voi liittyä luku- ja kirjoitustaidon opettamista.

Käsittekaavio 4 s. 18

Koulutusjärjestelmä kaavioon voisi lisätä maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutukset.

43 Elinikäinen oppiminen s. 33 ja 44 Jatkuva oppiminen s. 34

Nykyisin elinikäinen oppiminen -käsitteen ohella käytetäänkin usein käsitettä jatkuva oppiminen. Tämän käsitteen käytön taustalla on usein käsitys siitä, että yksilön kiinnittyminen yhteiskuntaan tapahtuu pääasiassa tuottavaan työhön osallistumalla ja että työllistettävyys ja työmarkkinakelpoisuus edellyttävät jokaiselta jatkuvaa oppimista.

Kommentti:

Yksilön kiinnittyminen yhteiskuntaan *pääasiassa tuottavaa työhön osallistumalla* – määrittely ei ole yksiselitteinen, vaikka tässä nostetaan esille erityisesti jatkuvan oppimisen näkökulmaa kiinnittymiselle. Yhteiskuntaan kiinnittymisessä on kuitenkin yksilön kannalta olemassa olevilla ihmissuhteilla, sosiaalisilla kontakteilla, koulutusmahdollisuuksilla, kielen osaamisella, vapaaehtoistyöllä ja esimerkiksi harrastamisella niin suuri merkitys, että näiden asioiden tuominen esille työllistymisen rinnalle olisi tärkeää syrjäytymisen ehkäisyä ja tukisi myös sellaisten yksilöiden

kiinnittymistä yhteiskuntaan, joilla ei ole realistisia työllistymismahdollisuuksia, mutta joita yhteiskunnan silti kannattaa ohjata jatkuvan oppimisen poluille.

Käsitemaailman näkökulmasta on hyvä, jos termeillä voidaan erotella erilaisia asioita. Käsite jatkuva oppiminen on noussut tästä tarpeesta. "Jatkuvalla oppimisella vastataan tarpeeseen kehittää ja uudistaa osaamista elämän ja työuran eri vaiheissa. Tämän mahdollistamiseksi hallitusohjelmaan sisältyy jatkuvan oppimisen uudistus, jossa tarkastellaan mm. koulutuksen tarjontaa ja rahoitusta sekä opintojen aikaista toimeentuloa." Siihen liittyy myös osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Elinikäinen oppiminen kuvaa myös kansalaisopistojen toiminnan mukaista "vauvasta vaariin" ajatusta ja lisäksi se palvelee yhteiskuntaan kiinnittymistä työllistymismahdollisuuksiin katsomatta.

Käsitelkaavio 9 Oppiminen s. 35

Ehdotus:

Kuvion *Muualla kuin työssä tapahtuvan oppimisen* sisälle voisi kirjoittaa esimerkkejä: mm. vapaaehtoistyössä, harrastuksissa tai vapaa ajalla tapahtuva oppiminen.

Kuvion *Harrastustavoitteinen elinikäinen oppiminen* sisälle voisi antaa esimerkiksi Vapaan sivistystyön Koski-kelpoiset (ns. osaaminen näkyviin) -kurssit.

Monet Koski-kelpoiset opintokokonaisuudet ovat hallitusohjelman osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen liittyvää ja siten jatkuvan oppimisen alle kuuluvaa. Kyse ei siis ole pelkästään harrastustavoitteisesta elinikäisestä oppimisesta.

49 Osaamisen tunnistaminen s. 37

toimenpide, jossa henkilön esittämien asiakirjojen ja muiden mahdollisten selvitysten perusteella selvitetään henkilön osaaminen sekä muut lähtökohdat suhteessa asetettuun tavoitteeseen

Kommentti:

Määritelmän tarkoitus lienee pitää sisällään myös lainsäädännön mukaisesti vapaan sivistystyön Koski-kelpoisten kurssien osaamisen tunnistamiseen, jossa osaamista tunnustetaan esimerkiksi konkreettisesti kurssin tavoitteiden mukaisella toiminnalla, tekemällä tai ns. näytöillä (ei asiakirjoihin perustuen). Määritelmään tulisi lisätä, että mikäli osaamisen tunnistamisen tekee koulutustoimija, voidaan osaaminen tunnistaa myös muilla tavoin esimerkiksi kurssilla konkreettisesti osaamista näyttäen.

Lisäksi lisäysehdotus s.37 'huomautus' -kohtaan: *Koulutuksissa (2) osaaminen, joka on hankittu kyseisen koulutuksen (2) ulkopuolella, voidaan tunnistaa ja tunnustaa esimerkiksi osaksi suoritettavaa tutkintoa, ~~tai~~ tutkinnon osaa* tai opintojaksoa.

53 Todistus s. 41

Vapaassa sivistystyössä yleisimmin käytettävä todistustyyppi on osallistumistodistus. Käytössä on myös todistus opiskelijan osaamisesta.

Kommentti:

Vapaassa sivistystyössä on jonkin verran käytössä digitaalisia osaamismerkkejä perinteisten todistusten rinnalla. Lisäksi opiskelijoiden osaamista dokumentoidaan myös valtakunnalliseen Koski-tietokantaan.

Määritelmän huomautuskohdasta puuttuu kokonaan taiteen perusopetus.

Ehdotus: Taiteen perusopetuksen opinnoissa annetaan päättötodistus koko oppimäärän suorittaneille. Opiskelijalle voidaan antaa todistus osallistumisesta ja suoritetuista opinnoista myös opiskelun kestäessä. Todistukseen merkittävistä tiedoista päättää opetushallitus.